

The Security Implications of the Global Terrorism Crisis and Strategies for Its Management

Razieh Sahrakar Hamadani¹

Reza Jalali²

Abstract

Terrorism is recognized as one of the ambiguous terms in the international arena, which, due to its conceptual complexity and the lack of consensus on its definition and scope, has consistently faced a semantic crisis. This phenomenon encompasses a wide range of aspects and carries various meanings, each associated with its own theories and definitions. This article aims to examine the conceptual complexity and definitional boundaries of terrorism. The research question is: What has been the evolution and classification of terrorism over time? Findings suggest that terrorism can generally be defined in both traditional and modern forms. The fundamental difference between the two lies in their nature and scope. Traditional terrorism usually refers to individual or group actions aimed at assassinating or killing individuals with political or social impact. In contrast, modern terrorism—shaped by advances in technology, communication, and political and social changes—has evolved into more organized and widespread forms. The research method is descriptive-analytical, and data collection is based on library sources.

¹ M.A. in Political Science, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran. hafrang1355@gmail.com

² Assistant Professor, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran. rez.jalali@iauctb.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۱۰ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۱۵

Knowledge of political interpretation

دانش تفسیر سیاسی

Vol 6, No 22, Winter 2023

سال ششم، شماره ۲۲، زمستان ۱۴۰۳

ppt 80-137

صفحات ۸۰-۱۳۷

بررسی سیر تطور و طبقه بندی تروریسم

راضیه صحراکار همدانی^۱

رضا جلالی^۲

چکیده

تروریسم به عنوان یکی از واژه‌های مبهم در عرصه بین‌المللی شناخته می‌شود که به علت پیچیدگی مفهوم و عدم توافق در تعریف و تحدید قلمرو آن، همواره با بحران معنایی روبرو بوده است. این پدیده متعددی از جنبه‌های مختلف دارد و مفاهیم متفاوتی از آن وجود دارد که هر کدام نظریه‌ها و تعاریف خاص خود را دنبال می‌کنند. در این مقاله، قصد داریم به بررسی پیچیدگی مفهومی و تحدید قلمرو تروریسم بپردازیم. سؤال پژوهش این است که سیر تطور و طبقه‌بندی تروریسم چه بوده است؟ یافته‌ها نشان می‌دهد که تروریسم به‌طور کلی به صورت سنتی و مدرن قابل تعریف است و فرق اساسی بین این دو این است که تروریسم سنتی معمولاً به اقدامات فردی یا گروهی اشاره دارد که هدف آن قتل یا ترور فرد یا افرادی با تأثیر سیاسی یا اجتماعی بود. ولی تروریسم مدرن: با پیشرفت‌های فناوری، ارتباطات، و تغییرات سیاسی و

^۱ کارشناس ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

hafrang1355@gmail.com

^۲ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

اجتماعی، تروریسم به شکل‌های جدیدی در این دوره، تروریسم به صورت سازمان‌یافته‌تر و گسترده‌تر به وجود آمد. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و گردآوری با اسناد کتابخانه‌ای است.

واژگان کلیدی: تروریسم، داعش، تروریسم سنتی، تروریسم مدرن

مقدمه

تروریسم نه تنها به امنیت ملی کشورها تهدید می‌آورد، بلکه امنیت بین‌المللی را نیز به خطر می‌اندازد. فعالیت‌های تروریستی می‌تواند به زنجیره تأمین، سرمایه‌گذاری، تجارت، گردشگری و سایر بخش‌های اقتصادی ضربه بزند و آسیب‌های اقتصادی گسترده‌ای ایجاد کند. تأثیر آن بر سیاست داخلی و خارجی هم بسیار چشمگیر است؛ راهکارهای مقابله با تروریسم و پاسخ به آن نیز موضوعی حیاتی در سیاست داخلی و خارجی کشورها است. فعالیت‌های تروریستی می‌تواند باعث ترس و ناامنی در جامعه شود، تمدن و ارزش‌های اجتماعی را تضعیف کند و منجر به تشدید اختلافات و تفرقه‌ای بین اعضای جامعه شود. با بررسی سیر تطور تروریسم، می‌توان به درک بهتری از علت‌ها و الگوهای رفتاری گروه‌های تروریستی دست‌یافت و از طریق این فهم، راهکارهای مؤثرتری برای پیشگیری و مقابله با آن‌ها ارائه کرد. این بررسی نه تنها به تدابیر امنیتی کمک می‌کند بلکه به توسعه راهکارهایی برای مقابله باریشه‌های عمیق تروریسم نیز کمک می‌کند، که این امر می‌تواند در بلندمدت به کاهش فعالیت‌های تروریستی و بهبود امنیت جهانی منجر شود. البته باید گفت بررسی سیر تطور و طبقه‌بندی تروریسم امری پیچیده و چالش‌برانگیز است که نیازمند نگاهی عمیق به تاریخ و ابعاد مختلف این پدیده است. باید گفت خود تعریف تروریسم، به عنوان یکی از مسائل پیچیده و چالش‌برانگیز دوران مدرن، همواره توجه محققان، سیاست‌مداران و جامعه‌شناسان را به خود جلب کرده است. این پدیده با مفهوم پراکنده و پیچیده، با تلاش برای درک چهارچوب تاریخی و طبقه‌بندی، قابل تحلیل است. در این مقاله، سعی شده است تا با بررسی سیر تطور تروریسم از گذشته تا به امروز، و

همچنین با ارائه یک طبقه‌بندی منطقی، به بیان تحولات اساسی و ریشه‌های این پدیده پرداخته شود. با نگاهی به زمینه‌های تاریخی و اجتماعی که این پدیده را به وجود آورده‌اند این را عوامل می‌توان به فرهنگ، ایدئولوژی، نژاد، و توزیع قدرت در جهان محدود ساحت با این حال به نظر می‌رسد که بحث تروریسم نوین که کنشگری بین‌المللی را از خود به نمایش می‌گذارد فراتر از مباحث مرتبط با ظهور تروریسم در یک نقطه جغرافیایی خاص است. بنابراین تلاش می‌شود تا به فرایندهایی که به ظهور و توسعه گروه‌ها و جنبش‌های تروریستی در عصر حاضر منجر شده‌اند نیز پرداخت شود. سؤال پژوهش این است که سیر تطور و طبقه‌بندی تروریسم چه بوده است؟ روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و گردآوری با اسناد کتابخانه‌ای است. در ادامه به بررسی مفهوم تروریسم و سپس طبقه‌بندی آن پرداخته خواهد شد.

چارچوب مفهومی: تروریسم

واژه ترور^۱ از ریشه لاتینی آن^۲ به معنای ترس و ترساندن گرفته شده است و تروریسم در لغت به معنای ترساندن، حکومت ارباب و تهدید، ایجاد ترس و وحشت در مردم است. به کارگیری تروریسم یک عمل تاریخی است و از زمان تشکیل حکومت مفهوم ترور همیشه در جوار فعالیت‌های سیاسی خودنمایی می‌کرده است، به طوری که می‌توان از جنبش‌های تروریستی در دوره تاریخی مانند سیکاریها در فلسطین، تاگ‌ها در هندوستان و حشاشیان در ایران نام برد. اما تروریسم با مفهوم جدید خود، در پی انقلاب کبیر فرانسه در سال ۱۷۸۹ میلادی مطرح شد. انقلابیون فرانسوی تروریسم را در فاصله زمانی سال‌های

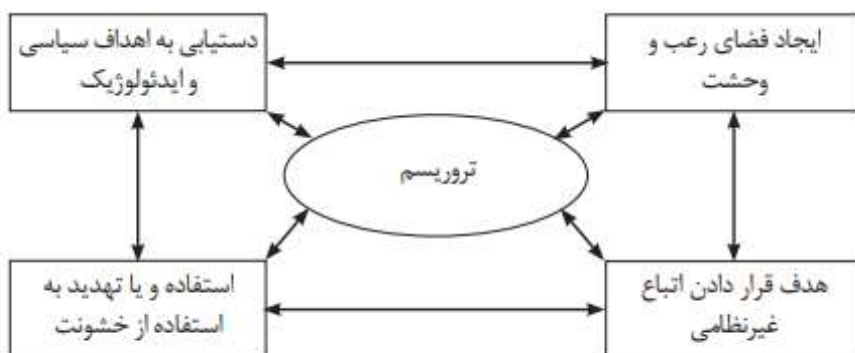
^۱ Terror

^۲ Terrere

۱۷۸۹-۱۷۹۵ به عنوان شیوه و روشی رسمی ۱، سن ژوست و سایر ژاکوبها - که در دوره‌های اعمال می‌کردند. ماکسیمین ریسپیر از انقلاب کبیر فرانسه به عنوان خشن‌ترین جناح انقلابی قدرت را به دست گرفتند - با دایر کردن دادگاه‌های انقلابی و شبکه‌ای اطلاعاتی و جاسوسی، قتل، غارت، تبعید و مصادره اموال، جو ترس، ارعاب، وحشت و دلهره را بر جامعه حاکم کردند. این دوره به حکومت ترور و وحشت مشهور شد (اطاعت و دیری، ۱۳۹۳: ۶۸-۶۷). در کل تهدیدهای تروریستی شامل کلیه انواع تهدیدهایی است که احساس ناامنی در میان مردم ایجاد می‌کند. تهدیدهای تروریستی یا امنیتی ممکن است به صورت عینی یا ذهنی تظاهر پیدا کند. بمب‌گذاری، پرتاب مواد منفجره و استفاده از هر نوع اسلحه گرم و سرد، ترور و آدم‌ربایی و گروگان‌گیری، ایجاد رعب و ترس جمعی و واداشتن مردم به ترک محل کار، سکونت یا محل تحصیل و مانند آن از مصادیق تهدیدهای تروریستی به شمار می‌رود. تروریسم بر مبنای دیدگاه‌ها و رویکردهای مختلفی مورد طبقه‌بندی و تقسیم‌بندی قرار گرفته است. بخشی از این نوع تقسیم‌بندی‌ها عبارت‌اند از: تروریسم تحت کنترل کشورها و تروریسم مستقل، تروریسم هرج و مرج طلب و تروریسم نفوذاشیست و تروریسم قومی تجزیه‌طلب، تروریسم متعارف و غیرمتعارف، تروریسم هسته‌ای و شیمیایی. همچنین علاوه بر تقسیم‌بندی فوق کارشناسان در بحث انواع تروریسم معتقد به هفت نوع تروریسم هستند، که شامل تروریسم ملی‌گرا، تروریسم سیاسی، نارکو تروریسم (تروریسم مواد مخدر)، تروریسم دینی مذهبی، تروریسم تحت حمایت حکومت‌ها به تروریسم دولتی و تروریسم آزاد تقسیم می‌شود و در بخش ابعاد تروریسم نیز به تروریسم هسته‌ای، بیوتروریسم، تروریسم کشاورزی، تروریسم شیمیایی، تروریسم جنایی و تروریسم انتحاری پرداخته‌اند (زرقانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۰).

با این حال آنچه مشخص است این موضوع است که واژه تروریسم همواره با بحران معنایی روبرو بوده و شاید بتوان این واژه را یکی از جنجال‌برانگیزترین واژگان کلیدی قرن بیست و یکم تلقی کرد. تروریسم یکی از واژه‌های مبهم عرصه بین‌الملل است که به علت پیچیدگی مفهوم و در تعریف و تحدید قلمرو آن با بحران معنا مواجه است. مصادیق آن با نوعی تعاریفی که از تروریسم و ابعاد آن ارائه شده است بیش از آنکه منطبق بر عینیت‌گرایی و پذیرش دوگانگی ارزش با واقعیت باشد، برگرفته از ساخته‌های گفتمانی و تبلیغی است. در مطالعه‌ای که با حضور ۱۰۹ کارشناس تروریسم و متخصصین دانشگاهی، درباره تعریف تروریسم بررسی و تحلیل شد. نتایج این تحقیق نشان داد که عنصر خشونت در ۸۳ درصد تعاریف و اهداف سیاسی در ۶۵ درصد تعاریف بیان شده بود. ۵۱ درصد بر عامل ترساندن و ترور تأکید داشتند و فقط ۲۱ درصد به استبداد و عدم تبعیض در تعریف تروریسم اشاره کردند. ۱۷ درصد نیز تروریسم را قربانی کردن شهروندان، افراد بی‌طرف و افراد غیرنظامی دانستند (جعفری فر و نصیری حامد، ۱۴۰۰: ۳۸). در کل شاخص‌های تروریسم عبارت‌اند از: فعالیت‌هایی چون آدم کشی، کشتار بی‌هدف، بمب‌گذاری و آدم‌ربایی، گروگان‌گیری، هواپیماربایی. تاکنون نظره‌های گوناگونی درباره راهبردها و تاکتیک‌های تروریست‌ها بیان شده است (ایلزکی، ۱۳۹۵: ۱۳۳).

از جمله مهم‌ترین ویژگی‌های تروریسم که در اکثر تعاریف وجود دارند عبارت‌اند از: به کارگیری خشونت، داشتن اهداف سیاسی، هدف قرار دادن غیرنظامیان و ایجاد فضای رعب و وحشت. بنابراین با توجه به این ویژگی‌های، مناسب‌ترین تعریف تروریسم

چهار اصل اساسی در تعریف تروریسم

تروریست‌ها مکان‌هایی را برای حمله انتخاب می‌کنند که دارای ویژگی‌های زیر باشند: ۱. پتانسیل بالای تلفات داشته باشد؛ تروریست‌ها به دنبال حداکثر تلفات جانی و مالی هستند. این امر قدرت آن‌ها را به نمایش می‌گذارد و باعث جلب توجه می‌شود. از دیدگاه آن‌ها، هر چه حمله ویرانگرتر باشد، "موفقیت‌آمیزتر" تلقی می‌شود. ۲. نمادین باشد؛ مکان‌هایی که از نظر سیاسی، مذهبی، فرهنگی یا اقتصادی دارای ارزش نمادین هستند، بیشتر مورد هدف قرار می‌گیرند. حمله به چنین مکان‌هایی پیام قدرتمندی را به جامعه ارسال می‌کند و می‌تواند باعث ایجاد ترس و بی‌ثباتی شود. ۳. ایجاد وحشت کند؛ تروریست‌ها به دنبال ایجاد ترس و وحشت در میان مردم هستند. مکان‌هایی که می‌تواند وحشت گسترده‌ای را به وجود آورند، هدف جذابی برای آن‌ها محسوب می‌شوند. ۴. جلب توجه رسانه را به همراه داشته باشد؛ تروریست‌ها خواهان به نمایش گذاشتن قدرت و ایدئولوژی خود در مقابل مخاطبان جهانی هستند. آن‌ها مکان‌هایی را هدف قرار می‌دهند که به سرعت در رسانه‌ها بازتاب پیدا می‌کنند و توجه بینندگان و خوانندگان را به خود جلب می‌کنند (اطاعت و دبیری، ۱۳۹۳: ۷۸).

نسل‌ها و دسته‌بندی‌های تروریسم

هرچند طبقه‌بندی تروریسم معمولاً بر اساس معیارهای مختلفی انجام می‌شود، ازجمله: طبقه‌بندی بر اساس اهداف (تروریسم مذهبی، ایدئولوژیک، جنگی، و ...)، طبقه‌بندی بر اساس روش‌ها (تروریسم خشونت‌آمیز، غیر خشونت‌آمیز، سایبری، و ...)، طبقه‌بندی بر اساس منطقه‌ای (تروریسم منطقه‌ای، بین‌المللی، و ...) یا طبقه‌بندی بر اساس سازمان‌ها گروه‌های تروریستی معروف مانند القاعده، تالیبان، داعش، و ...) ولی به نظر می‌رسد نظریات تروریسم توسط دیوید راپاپورت^۱ دسته‌بندی مناسب و جامعی از نحوه توسعه آن باشد. راپاپورت معتقد است تروریسم مدرن از ۱۸۷۰ آغاز شده و تأثیرات فراوانی در نظام بین‌الملل داشته است. به عقیده وی تروریسم مدرن در یک چرخه تاریخی به وقوع پیوسته است. ویژگی هر دوره از تروریسم را باید در شرایط نظام بین‌الملل در آن مقطع بررسی نمود. وی چهار موج از ابتدای شکل‌گیری تروریسم مدرن را برمی‌شمرد. او معتقد است که اولین موج تروریسم مدرن در قرن ۱۹ و توسط بازیگران غیردولتی اتفاق افتاده است در این مقطع جهان شاهد شکل‌گیری امواج انقلابی، ضد سلطنت‌طلب، آنارشیستی خصوصاً در روسیه تزاری و نیز در سراسر اروپا و نهایتاً در آمریکا بوده است. موج دوم تروریسم متعاقب جریان‌ات ضد استعماری و امپراتوری در دنیا و تلاش برای تعیین حق سرنوشت در کشورهای مختلف به وجود آمده است. پس از انعقاد معاهده ورسای^۲ پس از جنگ اول جهانی، جنبش‌های مختلفی خصوصاً در اروپا شکل گرفت که عمدتاً اهداف ضد استعماری داشت، در این مقطع تروریسم نیز به‌عنوان یک پدیده همراه این تحولات ظاهر گردید. بسیاری از اقدامات تروریستی در پاکستان، هند، غنا، نیجریه و...

^۱ David rapoport

^۲ Treaty of versailles

اتفاق افتاد. باین وجود از آنجاکه این اقدامات ضد استعماری در بسیاری موارد ارزشمند تلقی شده و حمایت افکار عمومی جهانی را به همراه داشت مشروع تر تلقی شده و حامیان سیاسی نیز پیدا نمود. موج سوم تروریسم دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ در شرایط رقابت دوران جنگ سرد رخ داد و به نظر راپاپورت جنگ ویتنام مهم‌تری جریان سیاسی بود که اثر مستقیم بر این موج داشت. همچنین در این مقطع در غرب جریان‌ات آگاهی‌دهنده نسبت به اوضاع جهان سوم نیز رشد پیدا کرد و توده‌های غربی بالأخص جوانان به سرنوشت جهان سوم حساس شدند. در این مقطع جریان‌ات چپ نو به انتقاد از رویکردهای غرب نسبت به مسائل داخلی و بین‌المللی جامعه غربی پرداخته و حرکات تروریستی را منجر شدند. به عقیده راپاپورت موج چهارم تروریسم که ما آن را تروریسم پست‌مدرن یا جدید می‌نامیم از ۱۹۷۹ آغاز شده و هنوز ادامه داشته و در حال شدت گرفتن است. راپاپورت این موج را موج مذهبی تروریسم می‌خواند. در این موج تروریسم انتحاری توسعه یافته است. تروریسم ممکن است صرفاً دارای ریشه‌های داخلی باشد و یا به دلیل وابستگی‌های دینی، نژادی، قومی و حتی ملی، از انگیزه‌ای فراملی و بی نال ملی نیز برخوردار شود. بنابراین ریشه‌ها و انگیزه‌هایی که منتهی به ایجاد پدیده‌ای به نام تروریسم می‌شود. طی دهه اخیر، کارشناسان غربی به ریشه‌های دینی و مذهبی در بروز جنگ‌ها و نزاع‌های بعد از جنگ جهانی دوم به‌ویژه در ظهور تروریسم توجه خاصی نموده‌اند. در این میان، آن‌ها نقش اسلام در گسترش این برخوردها را با طرح تئوری برخورد تمدن‌های ساموئل هانتینگتون مورد مطالعه و بررسی قرار دادند (گوهری مقدم، ۱۴:۱۳۸۸).

تروریسم سنتی معمولاً دلایل ساده و سیاسی آشکاری داشت اما تروریسم جدید، دلایل متعدد و ناروشنی دارد. تخریب جامعه مدنی و حذف بسیار از مردم از ویژگی‌ها تروریسم جدید است. پارادایم تروریسم جدید تغییر یافته است. وجه غالب تروریسم قدیم، سکولار و غیر ایدئولوژیک بود. وجه غالب تروریسم جدید، مذهبی و ایدئولوژیک است مثل رادیکالیست‌های مذهبی هندوئیسم، بودیسم، یهود، مسیحی و مسلمان و سایر مذاهب

مادی و غیرمادی. قبل از دهه ۱۹۹۰ فقط ۳٪ سازمان‌ها تروریستی مذهبی بودند اما در کمتر از پانزده سال به ۴۰٪ رسیدند (فتحی، ۱۳۹۴: ۴۹). این آمار تا سال ۲۰۱۳ تبدیل به نیمی از تروریست‌های فعال بین‌المللی شد. روشی که تروریست‌های مذهبی استفاده می‌کنند، ویژگی‌های خاصی دارد. جنگ‌های غیرعادی، غیرمتعارف و غیرمتمرکز از جمله این ویژگی‌هاست. یکی از عوامل ایجاد تروریست‌های مذهبی عرفی شدن جوامع است. در این راستا اکثر گروه‌های تروریستی نام‌های مذهبی برای خود انتخاب می‌کنند. اندیشه مذهبی آن‌ها را به خطرناک‌ترین نوع تروریست‌ها بدل می‌کند. تروریسم مذهبی خود به سه نوع مهم قابل تقسیم است، مسیحی، یهودی و اسلامی، اما امروزه و بعد از حادثه یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ تروریسم اسلامی در مرکز توجهات قرار گرفته شده است (مطلبی و آرایش، ۱۳۹۵: ۱۲۴).

مهم‌ترین دلایل شکل‌گیری تروریسم

تروریسم مدرن به‌عنوان یک روش برای ایجاد وحشت در مردم و تحت سلطه درآوردن اقتدار، با ورود به دوران مدرن، به‌ویژه از قرن هجدهم به بعد، به شکلی چشمگیرتر ظاهر شد. این تروریسم مدرن دارای ریشه‌های تاریخی و سیاسی گوناگونی است که با ظهور ایده‌های دموکراتیک و تغییرات اجتماعی-سیاسی در اروپا همپون شد. ماکسیمیلیان روبسپیر، یکی از شخصیت‌های برجسته این دوره، با ایجاد مفهوم "حکومت ترور"، نقش مهمی در تکوین این رویکرد تروریستی ایفا کرد. او، با استناد به توجهات سیاسی و ایدئولوژیک خود، به دلیل اعتقادش به ضرورت استفاده از وحشت و ترس برای حفظ قدرت و ثبات حکومت، به دنبال کنترل اقتدار از طریق خشونت و تروریسم بود. این دیدگاه، تأثیرات بزرگی بر تروریسم مدرن داشت و الگویی برای رهبران و جنبش‌های تروریستی بعدی فراهم کرد. نقطه عطف مهم دیگر در تاریخ تروریسم مدرن، انقلاب

فرانسه بود. در این دوران، ایده ترور و استفاده از ترس و وحشت به عنوان ابزاری برای ایجاد تغییرات سیاسی و اجتماعی به روشنی مشهود شد. تروریسم دولتی در قالب اعدام‌ها و ترورهای سیاسی به عنوان ابزاری برای تثبیت قدرت و تغییر نظام سیاسی به کار گرفته شد. این ایده پس از انقلاب فرانسه به‌ویژه رونق یافت و به‌طور مداوم در دوران بعدی نیز وجود داشت. در نتیجه، تروریسم مدرن نه تنها به عنوان یک ابزار برای تحقق اهداف سیاسی و اجتماعی، بلکه به عنوان یک پدیده ثابت و پویا در تاریخ جهان مشاهده می‌شود. این پدیده، با تغییرات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، همواره در حال تکامل و تغییر است و نقش مهمی در تحولات سیاسی و اجتماعی جهان دارد (Maggioni & Magri, 2015: 17).

در نگاهی دیگر در خصوص شکل‌گیری تروریسم دلایل متعددی مطرح می‌شود؛ نظریه پردازان مدرنیزاسیون و سکولاریزاسیون معتقدند که مدرنیته مذهب را به عنوان یک عامل بدوی که اهمیت سیاسی و اجتماعی آن به تدریج در حال محو شدن است، جا انداخته، آنچه در محیط عمل با آن مواجه هستیم دال بر آن دارد که مدرنیزاسیون نه تنها از یکسو باعث افول مذهب شده بلکه از سوی دیگر باعث تجدید حیات دوباره آن شده است. فاکس و سندلر^۱ در بیان علل این پدیده به ده علت اشاره می‌کنند که عبارت‌اند از:

- ۱- در بسیاری از کشورها تلاش برای مدرنیزاسیون جامعه با شکست مواجه شده است و این دلیل واکنش منفی باریشه مذهبی به ایدئولوژی سکولار غربی بوده است.
- ۲- به علت پدیده استعمارگری و استعمار فرهنگی، عقاید سکولار غربی بیگانه و نامشروع قلمداد شده و تنها مذهب به عنوان مبنایی برای مشروعیت باقیمانده است.

^۱ Jonathan Fox; Shmuel Sandler

۳- مدرنیزاسیون عواملی چون شیوه زندگی سنتی ارزش‌های عام و اخلاقیات را که مبتنی بر مذهب هستند را تحلیل کرده که همین خود واکنش منفی مذهبی را به مدرنیته در پی داشته است.

۴- مدرنیزاسیون با دادن آزادی عمل بیشتر به دولت و نهادهای مذهبی باعث تنش و درگیری بین مذهب و مدرنیته شده است. ۵- عموم مردم در نظام سیاسی نوین فرصت بیشتری برای مشارکت در فعالیت‌های سیاسی دارند که این امر باعث می‌شود تا بخش‌های مذهبی جامعه فرصتی برای اعمال نظرات خود بر دیگران داشته باشند.

۶- وسایل ارتباط جدید به کمک گروه‌های مذهبی آمده و به آن‌ها در اشاعه بهتر افکار خود کمک می‌کنند.

۷- گرایشی جدید در جامعه‌شناسی دین که انتخاب عقلانی یا تئوری اقتصادی مذهب است بیان می‌کند که آزادی انتخاب مذهب در بسیاری از جوامع پیشرفته باعث افزایش گرایش به مذهب شده است.

۸- سازمان‌های مذهبی نوین در فعالیت‌های سیاسی نقش دارند. به‌طور کلی بسیج سیاسی به تشکیلات و سازمان‌ها نیاز دارد و نهادهای مذهبی که به رسانه‌ها، بودجه‌های قابل توجه و شبکه‌های ارتباطی بین‌المللی دسترسی دارند برای این مقصود مناسب‌تر است.

۹- در بسیاری از رژیم‌های غیر دموکراتیک حالت محافظه‌کارانه نهادهای مذهبی موجب می‌شود که این نهادها تنها اشکال مجازی باشند که مردم اجازه سازمان‌دهی آن‌ها را ندارند.

۱۰- مدرنیته در آن دسته از مذاهب اصلی و غالب که جهانی‌تر شده‌اند، بیشتر باعث سکولاریزه شدن بخش‌های اقتصاد مذهبی شده است. این شرایط باعث ایجاد تمایل متقابل در قسمت‌های دیگر بازار مذهبی می‌شود، زیرا تقاضای رو به افزایشی برای مذاهب کمتر جهانی شده وجود دارد (محمودی کیا، ۱۳۹۶: ۱۳۶-۱۳۵).

تأثیر ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ و تحولات بعد از آن بر تروریسم

حمله به برج‌های دوقلوی آمریکا، رسماً مقابله با اسلام در رأس سیاست‌های آمریکا و متحدانش قرار گرفت و به نام تروریسم، به دخالت، جنگ‌های نامتقارن، تحریم، فروش تسلیحات، دامن زدن به اختلافات و تجزیه و فروپاشی کشگران به‌ویژه در خاورمیانه پرداختند. همان‌طور که گرانت هیوز به نقل از احمد رشید بیان می‌دارد که «اعلامیه‌های ایالات متحده در مورد سیاست ضد تروریستی نیازمند تأکید کافی بر سیاست‌های مبارزه با افراط‌گرایی اسلامی است» (ارغوانی پیرسالمی و حسنوند، ۱۳۹۸: ۱۸۰). تروریسم بین‌المللی باور دارد که باید از مرزهای رسمی کشورها عبور کرده و اهداف خود را در یک جغرافیای وسیع‌تر تعریف کند. حوادث تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ سرآغاز دوره تاریخی جدیدی در تحولات نظام بین‌الملل به شمار می‌رود. این حوادث موجب شد مبارزه با تروریسم در صدر اهداف سیاست خارجی و امنیتی اتحادیه اروپا قرار گیرد و تروریسم به عنوان مهم‌ترین تهدید برای امنیت و ثبات تلقی گردد. در پی این حادثه، سران کشورهای عضو اتحادیه اروپا در ۲۱ سپتامبر ۲۰۰۱ م، با اتخاذ تصمیماتی، زمینه‌های همراهی و هم‌نوازی برای مبارزه با تروریسم را فراهم آوردند. ژاک شیراک، رئیس‌جمهور وقت فرانسه، نخستین رهبر یک کشور خارجی بود که پس از حادثه ۱۱ سپتامبر از آمریکا دیدار کرد و حمایت کامل و همه‌جانبه کشورش را از واشنگتن اعلام نمود. گرهارد شرودر، صدراعظم آلمان، آمادگی کشورش را برای مبارزه با تروریسم اعلام کرد. برخی از اعضای اتحادیه اروپا نیز مانند انگلستان با اعلام سیاست شانه به شانه در همکاری با آمریکا برای مبارزه با تروریسم تلاش‌های فراوانی جهت ایجاد تفاهم و وفاق بین‌المللی در مدیریت بحران به عمل آوردند (فرسای، ۱۳۸۱: ۳۸).

۱- **تهدید انگاری اسلام**: اسلام هراسی مفهومی است که به ترس، پیش‌داوری و تبعیضی غیرعقلانی در قبال اسلام و مسلمانان اشاره داشته و سابقه استفاده از این اصطلاح

پس از ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ م. رواج بیشتری یافته است. پروژه اسلام هراسی در تلاش برای بازنمایی منفی اسلام مانند خشونت، ترور، بنیادگرایی، غیر متمدن بودن، غیر مدنی زیستن و همه عناصری که به نوعی ضد هنجاری انسانی و به طور خاص، ضد هنجاری غربی محسوب می شوند. با رجوع به نظریه برخورد تمدن های هانتینگتون و برخورد میان غرب و اسلام می توان دریافت که اسلام هراسی یک پروژه از پیش برنامه ریزی شده است:

- نزاع میان اسلام و غرب
- نیاز وجود دشمن در باور غرب و جایگزینی اسلام به جای کمونیسم
- تقویت هنجارهای غربی
- تضعیف ارزش های انقلاب اسلامی ایران
- ترویج فعالیت های خشونت آمیز گروه های اسلامی

این عوامل دقیقاً به این نکته اشاره می کند که پس از فروپاشی شوروی و فرو ریختن نظم دوقطبی در قالب جنگ سرد، غرب نیاز خود به دشمن و دیگری را با جایگزینی اسلام به جای کمونیسم جبران کرده و با اشاره به این نکته می توان به جایگاه جدید روسیه در نظام بین الملل در برهم زدن نظم بین الملل برای کسب قدرت و هژمونی خود در منطقه از منظر و جایگاه اسلام پروری اشاره نمود که به عنوان "دیگری" در مقابل غرب قرار گرفته است. (ر.ک کریمی، ۱۳۸۹: ۱۵۰) تروریسمی که با ادعاهای مذهبی و استفاده از آیین های دینی، تصویری منفی از آن دین ارائه می شود و به طور غیر قابل قبولی با به چالش کشیدن مفاهیم اصیل و ارزش های دینی و انتقال تصویری متفاوت از آن ها منجر به تخریب چهره دین می شود. از سویی تروریسم می تواند بازنمایی جنگ درون تمدنی را فراهم کند. به این معنا که تروریست ها با ارتکاب اعمال خشونت آمیز و تروریستی، مخاصمات و تضادهای میان گروه ها یا جامعه های داخلی را تشدید کرده و جنگ و نزاعات را درون کشورها ترویج می کنند. (زارعان، ۱۳۹۳: ۸۶).

۲- **تمرکز بر ایده جهانی مبارزه با تروریسم:** با وقوع حوادث ۱۱ سپتامبر و اعلان خطر تروریسم جهانی از سوی غرب حتی رویکرد توجه مجامع بین‌المللی بر روی این موضوع افزایش یافت. از واکنش‌ها به حادثه یازده سپتامبر ۲۰۰۱ به بعد، تدابیری است که در دستور کار مقابله با تروریسم قرار گرفت که در درجه اول، این نهادها و اصول حمایت از حقوق بشر را مورد نقض جدی قرارداد. شکنجه و تجاوز که پیش از آن به‌عنوان فجیع‌ترین اعمال ضد بشری شناخته می‌شد؛ یک‌باره به‌عنوان شیوه‌های مقابله با تروریسم در دستور کار غرب قرار گرفت. آن‌ها این جنایات را در لوای مقابله با تروریسم و تأمین امنیت ملی توجیه کردند و حتی این جنایات را علیه شهروندان خودشان نیز اعمال کردند. فراتر از آن، به سرزمین‌های دیگر تجاوز مسلحانه نمودند تا امنیت کشورشان را تأمین کنند (صلاحی و شیرخانی، ۱۴۰۰: ۴۵). در همین راستا با وقوع حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ به تصویب قطعنامه ۱۳۶۸ توسط شورای امنیت سازمان ملل در ۱۲ سپتامبر ۲۰۰۱ تبدیل شد که بر گسترش مقابله و ضد تروریستی تأکید داشت. در پی آن، قطعنامه ۱۳۷۳ در ۲۸ سپتامبر ۲۰۰۱ و قطعنامه ۱۴۵۶ در سال ۲۰۰۳ تصویب شد که بر ارتباط حقوق بشر و سیاست‌های ضد تروریستی تأکید شد. کمیته‌های ضد تروریسم، خوش‌بینی نسبت به آینده دیپلماسی چندجانبه ضد تروریستی را به همراه داشت. از ۱۱ سپتامبر، شورای امنیت تحریم‌های مالی، ممنوعیت سفر و تحریم تسلیحاتی را با قطعنامه‌های ۱۲۶۷ (۱۹۹۹)، ۱۳۳۳ (۲۰۰۰) و ۱۳۹۰ (۲۰۰۲) علیه دولت‌ها و افرادی که با اسامه بن‌لادن، القاعده، طالبان و سایر گروه‌های مرتبط بودند، وضع شد. شورای امنیت سازمان کارگروهی برای شناسایی شاخص‌های عملیاتی برای شناسایی افراد، گروه‌ها و نهادهای مرتبط با فعالیت‌های تروریستی تشکیل داد، که این تلاش‌ها به ارائه جدی شورای امنیت در پیشبرد سیاست‌های چندجانبه ضد تروریستی بودند (ذوالفقاری و کیانژاد، ۱۳۹۷: ۴۲-۴۱). بنابراین پس از حادثه ۱۱ سپتامبر، تغییر و تحولات زیادی در محیط بین‌المللی رخ داد که منطقه خاورمیانه و خلیج فارس و کشور ایران در جریان آن بیشترین تأثیر را پذیرفتند،

ازجمله این تحولات می‌توان به اهمیت یافتن وجه امنیتی و نظامی محیط بین‌المللی در راستای مبارزه جامعه بین‌المللی با تروریسم اشاره کرد که خواه‌ناخواه بر تقویت جایگاه دولت‌های منطقه در عرصه بین‌المللی و داخلی افزوده است. از سوی دیگر آمریکا به نام حقوق بشر و مبارزه بیا تروریسم برای خود نقش مداخله‌گری و حمله به سایر کشورها را قائل شد

۳- **تشدید هزینه‌های تروریسم:** هزینه‌های تروریسم هم شامل خسارات مادی است و هم خسارات غیرمادی؛ خسارات مادی نشای از عملیات آن است و خسارات غیرمادی ظهور انواع گروه‌های تروریستی است؛ به‌طوریکه در مدت ۱۸ سال یعنی ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ ، تروریسم ۸۵۵ میلیارد دلار برای اقتصاد جهان هزینه دربرداشته است. ، از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴ ، مرگ‌ومیر ناشی از تروریسم ۳۵۳٪ افزایش‌یافته و حوادث تروریستی ۱۹۰٪ افزایش‌یافته است. تروریسم جهانی در سال ۲۰۱۴ با ۳۳ هزار و ۵۵۵ مورد مرگ‌ومیر در سطح جهانی و در نتیجه تأثیر اقتصادی آن ۱۱۱ میلیارد دلار به اوج خود رسید. (Bardwell & Mohib , 2020).

باین‌حال واقعیت این است که نه‌تنها سیاست تهاجم به کشورهای دیگر باعث کاهش عملیات تروریستی نشد بلکه بر میزان تعداد گروه‌های تروریستی نیز افزود.

مهم‌ترین گروه‌های تروریستی سلفی (۲۰۰۰-۲۰۱۴) در جدول زیر آمده

است:

مهم‌ترین گروه‌های تروریستی سلفی (۲۰۰۰-۲۰۱۴)		
نام گروه	تعداد	در صد حملات
دولت اسلامی عراق و شام (داعش)	۷۵۷	۱۲ درصد

بوکوحرام	۵۵۸	۹ درصد
طالبان	۴۴۴	۷ درصد
القاعده عراق	۴۰۰	۶ درصد
الشباب	۲۴۴	۴ درصد
جنبش طالبان پاکستان	۱۷۵	۳ درصد
شبه نامیان فولانی (آفریقای غربی)	۱۰۴	۲ درصد
جبهه آزادی بخش اسلامی مراکش (ام.ای.آل.اف)	۶۳	۱ درصد
جماعت اسلامی	۶۱	۱ درصد
جبهه مورو	۵۵	۱ درصد

منبع: (نصیرزاده و گودرزی، ۱۳۹۷: ۲۷۴)

از بین گروه‌های بالا مهم‌ترین گروه به نام دولت اسلامی عراق و سوریه یا دولت اسلامی عراق و شام است که بعد از سال ۲۰۰۴ دست به اقدامات متعددی زد که هم منجر به ناآرامی گسترده در خاورمیانه شد و هم تا آستانه تشکیل یک دولت مستقل نیز پیش رفت که در ادامه بررسی خواهد شد.

تأثیرات ظهور تروریسم بین‌المللی داعش در ۲۰۱۴

یکی از وجوه اصلی تحولات پس از ۱۱ سپتامبر و حمله آمریکا به افغانستان و عراق بروز خلأ امنیتی است که موجب شکل‌گیری رقابت برای کسب قدرت در منطقه می‌شود. در پی حوادث ۱۱ سپتامبر و آغاز اقدامات نظامی آمریکا علیه طالبان در افغانستان که در راستای سیاست مبارزه با تروریسم صورت می‌گرفت، عراق متهم به پنهان کردن تسلیحات کشتار جمعی و انجام اقدامات تروریستی و همکاری با طالبان، دومین کشوری

بود که در راستای این سیاست مورد حمله قرار می گرفت. این تهاجم به جای کاهش تروریسم، موجب افزایش و تقویت شد و موج دوم القاعده را شدیدتر و پیچیده تر ایجاد کرد. اوپاما در مصاحبه ای با شین اسمیت، بنیان گذار کانال خبری واپس نیوز به این واقعیت اذعان می کند و می گوید: گروه داعش نتیجه مستقیم پیدایش گروه القاعده در عراق است که هنگام حمله ما به این کشور تشکیل شد و این یک مثال بارز پیامدهای ناخواسته این جنگ بود. که این پذیرش خود شاهی است بر رابطه علیت بین ملاحظات نظامی غربی و شکل گیری گروه های شبه نظامی ارتجاعی در جهان اسلام در همین راستا حمله نظامی امریکا به عراق مسیر را برای بر خواستن گروه ارتجاعی داعش هموار کرد (طاهری، ۱۳۹۶: ۱۸۵). از این رو در سال ۲۰۱۴ دولت اسلامی عراق و سوریه یا دولت اسلامی عراق و شام که نام گروهی از اسلام گرایان سنی مذهب (وهابی) است، با رهبری ابوبکر البغدادی که خود را خلیفه مسلمانان جهان اعلام کرده است و داعیه رهبر مذهبی همه مسلمانان را دارد به وجود آمده است. این گروه که ابتدا در سوریه تشکیل شد و به عراق کشیده شد، خواستار حکومت بر کل منطقه عراق و شام (شامل اردن، فلسطین اشغالی، لبنان، قبرس و بخشی از جنوب ترکیه) است. این گروه بخش هایی از عراق و سوریه را در کنترل خود دارد و برآورد شده است که حدود پنج هزار نفر در سوریه و سی هزار نفر در عراق عضو این گروه هستند. همچنین آمارهای دقیقی در رابطه با تعداد اعضای خارجی داعش وجود ندارد. بر اساس برآورد وزارت امور خارجه امریکا حدود ۲۱ هزار خارجی دست کم از ۵۰ کشور جهان برای جنگ در کنار گروه های مبتلا از جمله داعش به سوریه سفر کرده اند. اجرا شریعت در نظر آنها البته با قرائت ادعایی آنان، راه حل تمام مشکلات است. در واقع نص گرایی به دنبال رد هر گونه تأویل و عقل گرایی و نفی تمام مظاهر مدرنیته مثل دموکراسی است؛ داعشی ها دموکراسی را کفر می دانند. از این رو برای گسترش تفکر خود دست به عملیات تبلیغاتی می زنند؛ داعش نیز به منظور دستیابی به اهداف خود، همچون دیگر گروه های بنیادگرا، سازمان و تشکیلات خاص

خود را دارد، این گروه یک ساختار سازمانی دارد که متشکل از امرای مناطق و مجالس «شورای مجاهدین» و فرماندهان عملیاتی است؛ اما این امور سازمانی و تشکیلاتی به طور کاملاً محرمانه است و برخی پژوهشگران امور سیاسی اشاره می کنند که فرماندهان داعش در سوریه از امرای شبکه القاعده در عراق دنباله روی می کنند (جعفری فر و نصیری حامد، ۱۴۰۰: ۴۱).

۱- بین الملل گرایی عملیات تروریستی : تروریسم بین المللی باور دارد که

باید از مرزهای رسمی کشورها عبور کرده و اهداف خود را در یک جغرافیای وسیع تر تعریف کند. حوادث تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱م سرآغاز دوره تاریخی جدیدی در تحولات نظام بین الملل به شمار می رود. این حوادث موجب شد مبارزه با تروریسم در صدر اهداف سیاست خارجی و امنیتی اتحادیه اروپا قرار گیرد و تروریسم به عنوان مهم ترین تهدید برای امنیت و ثبات تلقی گردد. در پی این حادثه، سران کشورهای عضو اتحادیه اروپا در ۲۱ سپتامبر ۲۰۰۱م، با اتخاذ تصمیماتی، زمینه های همراهی و هم نوازی برای مبارزه با تروریسم را فراهم آوردند. ژاک شیراک، رئیس جمهور وقت فرانسه، نخستین رهبر یک کشور خارجی بود که پس از حادثه ۱۱ سپتامبر از آمریکا دیدار کرد و حمایت کامل و همه جانبه کشورش را از واشنگتن اعلام نمود. گرهارد شرودر، صدراعظم آلمان، آمادگی کشورش را برای مبارزه با تروریسم اعلام کرد. برخی از اعضای اتحادیه اروپا نیز مانند انگلستان با اعلام سیاست شانه به شانه در همکاری با آمریکا برای مبارزه با تروریسم تلاش های فراوانی جهت ایجاد تفاهم و وفاق بین المللی در مدیریت بحران به عمل آوردند (فرسای، ۱۳۸۱: ۳۸).

به همین دلیل، عملیات نظامی و تروریستی گروه داعش در خارج از مرزها آن را در دسته تروریسم بین‌المللی قرار می‌دهد. به‌طور کلی، اهداف داعش را می‌توان به چهار دسته تقسیم کرد:

- از بین بردن کامل مرزهای سیاسی موجود در عراق، سوریه و کل منطقه از طریق تضعیف دولت‌های مرکزی و ایجاد جنگ‌های فرقه‌ای.
- تأسیس خلافت اسلامی با فتح سرزمین‌هایی در عراق و سوریه، حکمرانی در این مناطق و حمایت از مردم این کشورها در برابر تهدیدهای خارجی.
- دعوت از افراد و نخبگان هم‌رأی و هم‌کیش به قلمرو خلافت اسلامی برای جنگیدن و کار.
- گسترش قلمرو خلافت اسلامی به خارج از مرزهای این دو کشور و درنهایت، ایجاد جامعه اسلامی یا امت واحد.

این اهداف سیاسی و ایدئولوژیک بزرگ به‌شدت به نیروی نظامی و سخت‌افزاری متکی است. داعش ابتدا بر ایجاد یک جامعه کارآمد و تثبیت امور اولیه موردنیاز برای کشورداری تأکید دارد و سپس به پیاده کردن قوانین شریعت می‌پردازد. این یکی از تفاوت‌های اصلی بین داعش و سایر گروه‌های جهادی، به‌ویژه القاعده است (صالحی و مرادی نیاز، ۱۳۹۵: ۱۰۷).

۲- تغییر سبک تبلیغات و عضوگیری: برخلاف تروریسم‌های نسل قدیم تبلیغ و

عضوگیری از بالا به پایین دیگر انجام نمی‌شود یعنی سخنرانی‌های بن‌لادن که بر روی نوارهای کاست و یا نوارهای ویدیویی و بعدها در قالب مصاحبه‌های تلویزیونی انتشار می‌یافت در کنار نشریات متعدد وابسته به

القاعده (آدمی و نکویی، ۱۳۹۷: ۳۰۷). جای خود را به رسانه‌های جدید می‌دهد که عضوگیری را به صورت شبکه‌ای و نه سلسله مراتبی می‌کند. بنابراین یکی از مهم‌ترین تحولات در ابزارهای تروریسم رسانه‌ها هستند؛ داعش هشت بازوی رسانه‌ای دارد که با استفاده از آن‌ها خشونت و ترور را در جهان ترویج می‌کند. این بازوها عبارت‌اند از: شبکه‌های اجناد، الفرقان، الاعتصام، الحیات، مکاتب الولايات، رادیو البیان، مجله دابق، صدای خلافت. این گروه همچنین ۳۷ هزار صفحه از شبکه‌های اجتماعی به‌ویژه صفحات فیس‌بوک و توئیتر را به خود اختصاص داده است. داعش دارای وزارت رسانه و اطلاع‌رسانی است که محمد العدنانی ریاست آن را بر عهده دارد. العدنانی با حکم ابوبکر البغدادی به این سمت منصوب شده است.

جدول رسانه‌های مورد استفاده گروه تروریستی داعش

عنوان	توضیحات
مجله دابق	دابق، عنوان مجله آنلاین داعش است که به صورت ماهانه برای تبلیغات و جذب افراد منتشر می‌شود. این نشریه برای اولین بار در جوالی سال ۲۷۵۴ توسط مرکز الحیات به چند زبان مختلف از جمله انگلیسی منتشر شد. بنا به گزارش همین نشریه، دابق نام خود را از شهری در شمال سوریه گرفته است که بر اساس حدیثی که درباره نبرد آخرالزمان بیان شده است، نیروهای کفار و مسلمین در آن مکان با یکدیگر مواجه خواهند شد. دابق اهداف این نشریه را وحدت، حقیقت‌جویی، ترغیب به هجرت و جنگ مقدس و ساختن جامعه دینی تعریف کرده است

مؤسسه الفرقان	ین مؤسسه در سال ۲۰۰۶ هم‌زمان با تأسیس داعش در عراق، با کمک القاعده راه‌اندازی شد. این نهاد رسانه‌ای که در زمان تأسیس بیشتر در میان نیروهای داعش مورد استفاده قرار می‌گرفت، به‌عنوان یکی از شاخه‌های رسانه‌ای داعش شناخته شده است. مؤسسه الفرقان از قدیمی‌ترین شاخه‌های رسانه‌ای داعش برای تبلیغات و به‌خصوص تولید فیلم و ویدئو است
مؤسسه رسانه‌ای الاعتصام	مؤسسه رسانه‌ای الاعتصام برای تولید و توزیع فیلم‌های تبلیغاتی داعش تأسیس شده و از سال ۲۰۱۳ شروع به فعالیت کرده است. الاعتصام به معنی دوری جستن از گناه است. داعش شبکه تلویزیونی الاعتصام را با بودجه ۱۷۷ میلیون دلار ایجاد کرده و مأموریت خبرنگاران آن تهیه اخبار صوتی و تصویری از درگیری‌های میدانی است
مرکز رسانه‌ای الحیات	از اواسط ۲۰۱۴ ایجاد شد و مخاطب هدف آن عمدتاً از میان شهروندان کشورهای غربی است و محتوای آن به زبان‌های آلمانی، فرانسوی، انگلیسی و روسی منتشر می‌شود. مجموعه‌ای از روان‌پزشکان، جامعه‌شناسان و متشرعین عضو داعش بر روند فعالیت شبکه الحیات نظارت می‌کنند. لوگوی این مرکز شبیه لوگوی شبکه الجزیره قطر طراحی شده است با بودجه‌ای بیش از ۵۰۰ میلیون دلار راه‌اندازی شده است
بنیاد رسانه‌ای اجناد	بنیاد رسانه‌ای اجناد در ماه ژانویه سال ۲۰۱۴ راه‌اندازی شد. این بنیاد به تولید و پخش موسیقی و سرودهای جهادی و اسلامی اختصاص دارد. استودیوهای اجناد به عالی‌ترین فناوری ضبط صدا مجهز هستند و داعش برای راه‌اندازی آن‌ها حدود یک میلیارد دلار هزینه

کرده است	
کاتب الولايات با بودجه‌ای ۲۰۰ میلیون دلاری ایجاد شده است. این شبکه، مجموعه برنامه‌هایی را منتشر می‌کند که مخاطب آن‌ها ولایات (تعبیری از استان‌ها در دولت اسلامی مورد ادعای داعش) تحت امر داعش است	مکاتب الولايات
رادیوی البیان در موصل و النبار در عراق و رقه در سوریه به صورت زمینی و همچنین در اینترنت پخش می‌شود. برای راه‌اندازی این شبکه رادیویی ۱۰۰ میلیون دلار هزینه شده است. این رادیو به پخش قرآن و سرودهای حماسی - جهادی می‌پردازد اما لابه‌لای پخش قرآن و سرود، خبرهایی نیز منتشر می‌کند تا با مخاطبان ارتباط برقرار کند. رادیو البیان به زبان‌های عربی، روسی و انگلیسی پخش می‌شود و فعالیت‌های داعش را در عراق، سوریه و لیبی پوشش می‌دهد.	رادیوی البیان
رادیو صدای خلافت از اواخر سال ۲۰۱۵ م با فرستنده‌های زمینی و از موج اف ام ۹۰، توسط داعش در استان ننگرهار و حتی جلال‌آباد افغانستان به زبان فارسی دری برای دو ساعت در روز پخش می‌شود. پیش‌ازین برنامه‌های این رادیو فقط به زبان پشتو پخش می‌شد	صدای خلافت

منبع: (شریفی و شاهینی، ۲۵۱:۱۳۹۵:۲۴۷)

جمع بندی

تروریسم یکی از پدیده‌های دیرینه تاریخ است که سیر تطور و طبقه‌بندی تروریسم از زمان‌های قدیمی تا امروز، تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله تغییرات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، و فناوریانه قرار گرفته است. در طول تاریخ، تروریسم به شکل‌ها و ابعاد مختلفی ظاهر شده و تغییرات گسترده‌ای را تجربه کرده است تروریسم مدرن به‌عنوان یک روش برای ایجاد وحشت در مردم و تحت سلطه درآوردن اقتدار، با ورود به دوران مدرن، به‌ویژه از قرن هجدهم به بعد، به شکلی چشمگیرتر ظاهر شد. این تروریسم دارای ریشه‌های تاریخی و سیاسی گوناگونی است که با ظهور ایده‌های دموکراتیک و تغییرات اجتماعی-سیاسی در اروپا همپون شد. ماکسمیلیان روبسپیر، یکی از شخصیت‌های برجسته این دوره، با ایجاد مفهوم "حکومت ترور"، نقش مهمی در تکوین این رویکرد تروریستی ایفا کرد. او، با استناد به توجیهات سیاسی و ایدئولوژیک خود، به دلیل اعتقادش به ضرورت استفاده از وحشت و ترس برای حفظ قدرت و ثبات حکومت، به دنبال کنترل اقتدار از طریق خشونت و تروریسم بود. این دیدگاه، تأثیرات بزرگی بر تروریسم مدرن داشت و الگویی برای رهبران و جنبش‌های تروریستی بعدی فراهم کرد. نقطه عطف مهم دیگر در تاریخ تروریسم مدرن، انقلاب فرانسه بود. در این دوران، ایده ترور و استفاده از ترس و وحشت به‌عنوان ابزاری برای ایجاد تغییرات سیاسی و اجتماعی به‌روشنی مشهود شد. تروریسم دولتی در قالب اعدام‌ها و ترورهای سیاسی به‌عنوان ابزاری

برای تثبیت قدرت و تغییر نظام سیاسی به کار گرفته شد. این ایده پس از انقلاب فرانسه به‌ویژه رونق یافت و به‌طور مداوم در دوران بعدی نیز وجود داشت. در نتیجه، تروریسم مدرن نه تنها به‌عنوان یک ابزار برای تحقق اهداف سیاسی و اجتماعی، بلکه به‌عنوان یک پدیده ثابت و پویا در تاریخ جهان مشاهده می‌شود. این پدیده، با تغییرات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، همواره در حال تکامل و تغییر است و نقش مهمی در تحولات سیاسی و اجتماعی جهان دارد. در بررسی شکل‌گیری تروریسم دلایل متعددی مطرح می‌شود؛ برخی از دلایل این پدیده شامل شکست مدرنیزاسیون در تحقق اهداف سیاسی و اجتماعی، نقش دولت‌ها و نهادهای مذهبی در تشدید تنش‌ها، و تأثیر فناوری و رسانه‌های ارتباطی بر افزایش امکانات گروه‌های تروریستی است. در نهایت باید گفت تروریسم را می‌توان بر اساس معیارهای مختلفی، از جمله اهداف، روش‌ها، منطقه‌ای، و سازمان‌ها، طبقه‌بندی کرد. دیوید راپاپورت چهار موج اصلی از تروریسم را شناسایی می‌کند: موج اول در قرن ۱۹ توسط بازیگران غیردولتی آغاز شد، موج دوم در دوران جنگ سرد بر جریانات ضد استعماری بنا شد، موج سوم در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ به دنبال جنگ ویتنام و جریانات چپ نو ظاهر شد، و موج چهارم یا تروریسم پست‌مدرن از سال ۱۹۷۹ تاکنون در جریان است. تروریسم جدید دارای دلایل متعدد و ناروشن، از جمله تخریب جامعه مدنی و انحراف از مسیرهای سنتی است. این نوع تروریسم به‌ویژه از ابعاد مذهبی و ایدئولوژیک برخوردار است، به‌خصوص پس از رویداد ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، تروریسم اسلامی به مرکز توجهات جهانی رسیده است. یکی از مهم‌ترین گروه‌های تروریستی این دوران، داعش است که با استفاده از ابزارهای رسانه‌ای، به ترویج خشونت و ترور در سراسر جهان می‌پردازد.

منابع

۱. آدمی، علی؛ نکویی، سید احمد (۱۳۹۷)، نقش و جایگاه رسانه در راهبردهای گروه‌های سلفی جهادی و تأثیر آن بر خاورمیانه، فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، سال چهارم، شماره ۱۳، بهار ۱۳۹۷، صص ۲۹-۳۲۵
۲. ارغوانی پیرسالمی، فریبرز؛ حسنوند، مظفر (۱۳۹۸)، تروریسم و سیاست خارجی آمریکا در خاورمیانه، فصلنامه علمی مطالعات خاورمیانه، سال ۲۷، شماره اول، پیاپی ۹۹، صص ۱۹۰-۱۶۳
۳. اطاعت، جواد؛ دبیری، علی اکبر (۱۳۹۳)، ارزیابی جغرافیای تروریستی با استفاده از نظریه انتخاب عقلانی، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، سال پنجم، شماره ۳۷، صص ۸۹-۶۳
۴. نصیر زاده،؛ گودرزی، مهناز (۱۳۹۶)، ارزیابی و سنجش تأثیر ظهور جریان‌های نوسلفیه بر جایگاه منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل، دوره نخست، شماره ۲۵، صص ۲۷۸-۲۶۱
۵. ایلزکی، اعظم (۱۳۹۵)، بررسی تروریسم (تروریسم هسته‌ای) و مصوبات سازمان ملل متحد و آژانس انرژی اتمی قبل و بعد از حادثه ۱۱ سپتامبر در ارتباط با

تروریسم، فصلنامه مطالعاتی صیانت از حقوق زنان سال دوم زمستان ۱۳۹۵
شماره ۶

۶. جعفری فر و نصیری حامد، ۱۴۰۰: ۳۸) جعفری فر، احسان؛ نصیری حامد، رضا (۱۴۰۰)، نقش سازمان ملل متحد در صدور قطعنامه‌ها علیه داعش، فصلنامه سازمان‌های بین‌المللی، سال ۵، شماره ۱، پیاپی ۱۴، بهار ۱۴۰۰، صص ۶۳-۳۴
۷. ذوالفقاری، وحید؛ کیانژاد، سید فاطمه (۱۳۹۷)، شبکه‌های تروریسم در ژئوپلیتیک نوین جهانی و استراتژی مدیریت آن، دو فصلنامه سیاست و روابط بین‌الملل، سال دوم، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۳۹۷، صفحات ۵۲-۳۱
۸. زرقانی، سید هادی؛ نسیمی، زهرا، علی خوارزمی، امید (پاییز و زمستان ۱۳۹۷) بیوتروریسم و تأثیر آن بر امنیت شهروندان، جغرافیای اجتماعی شهری، دوره ۵، شماره ۲، صص ۳۰-۱۷.
۹. شریفی، دکتر سید مهدی؛ شاهینی، زینب (۱۳۹۵)، بررسی ابزارها، تاکتیک‌ها و رویکردهای رسانه‌ای گروه تروریستی داعش، نشریه پژوهشنامه رسانه بین‌الملل، تابستان ۱۳۹۵، شماره ۱، صص ۲۶۲-۲۳۹
۱۰. صلاحی، حسین؛ شیرخانی، علی (۱۴۰۰)، تحلیل راهبرد امنیتی- دفاعی ایران در برابر بنیادگرایان و تروریسم بعد از ۱۱ سپتامبر، فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی، دوره ۷، شماره ۱، صص ۴۸-۳۴
۱۱. صالحی، سید جواد، مرادی نیاز، فاتح (۱۳۹۵)، بنیادگرایی اسلامی داعش - القاعده: تمایزهای ساختاری و ایدئولوژیکی، دو فصلنامه علمی- پژوهشی جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام، دوره ۴، شماره ۱، صص ۱۱۱-۸۵
۱۲. طاهری، سعید (۱۳۹۶)، نقش ایالات متحده آمریکا در شکل‌گیری داعش در جنوب غرب آسیا (مطالعه موردی عراق، پایان‌نامه ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی

۱۳. کریمی، غلامرضا (۱۳۸۹). روند تحولات اسلام هراسی پس از ۱۱ سپتامبر، مجموعه مقالات همایش اسلام هراسی پس از ۱۱ سپتامبر: علل، روندها و راه حل ها/ تدوین و گردآوری پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
۱۴. فتحی، یوسف (۱۳۹۴)، بررسی ماهیت، زمینه ها و اهداف تروریسم مدرن در اندیشه سیاسی آیت الله خامنه ای (مدظله العالی)، فصلنامه پژوهشنامه انقلاب اسلامی، سال چهارم، شماره ۱۶، پاییز ۱۳۹۴، صص ۶۴-۴۷.
۱۵. فرسای، شهرام، (۱۳۸۲)، «تحولات نوین سیاسی و امنیتی اتحادیه اروپا»، تهران، مرکز چاپ و اطلاعات وزارت امور خارجه.
۱۶. گوهری مقدم، ابوالفضل (۱۳۸۸)، تروریسم جدید: چارچوبی برای تحلیل، دانشنامه حقوق و سیاست، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۳۸۸، ۳۴-۱۱.
۱۷. نصیرزاده،؛ گودرزی، مهناز (۱۳۹۶)، ارزیابی و سنجش تأثیر ظهور جریان های نوسلفیه بر جایگاه منطقه ای جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه پژوهش های روابط بین الملل، دوره نخست، شماره ۲۵، صص ۲۷۸-۲۶۱.
18. Maggioni, M., & Magri, P. (Eds.). (2015). Twitter and Jihad: the communication strategy of ISIS. Epoké. p136
19. Bardwell, H., & Iqbal, M. (2021). The economic impact of terrorism from 2000 to 2018. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*, 27(2), 227-261.